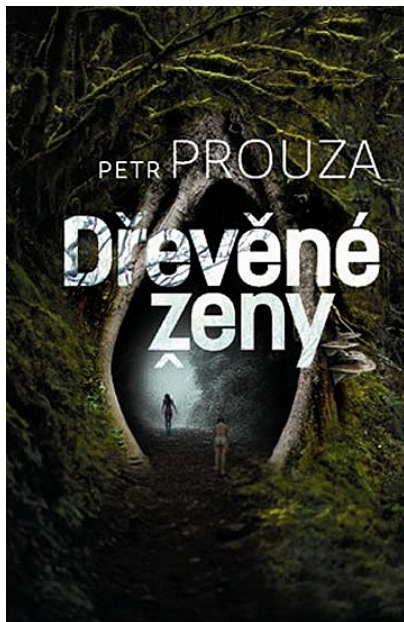

O současnosti s Petrem Prouzou

Spisovatel a novinář Petr Prouza (nar. 1944) v rozhovoru s Václavem Duškem nejen o současné literatuře.

Netradičně začnu otázkou, kterou interview se spisovateli většinou končí - tedy co si z vaší literární tvorby můžeme aktuálně přečíst? Na čem momentálně pracujete, co chystáte?

Poslední má vydaná kniha je román Dřevěné ženy, což bylo před necelými dvěma roky. Jsem rád, že bez jakékoliv propagace jednoho malého nakladatelství si napínavé a pestré vyprávění o záhadné kletbě krkonošského rodu Kubotů našlo své vděčné čtenáře, kteří mi sdělují, jak podnikají výpravy inspirované příhodami hlavních hrdinů. Děj románu je totiž vedle Prahy situován především do tajemného pralesa v opuštěné oblasti Rýchor, kde reálný čas zcela plynule přichází do magických, fantazijních prostor různých období historie.

Jinak už od počátku minulého roku dávám dohromady rukopis pod názvem Na hranách dnů. Jedná se o snad přitažlivou kombinaci mých vzpomínek s překvapivě souvisejícím příběhem podivuhodné, zprvu mi zcela neznámé ženy, která mě před časem vskutku oslovila. Připomínám si vzácné přátele Ladislava Fukse, Pavla Dostála, Karla Kosíka, Milana Kunderu, Jana Trefulku, Jaroslava Šabatu i další zajímavé osobnosti.

Jenže v roce 2017 jsem několik týdnů strávil indisponován operacemi na klinice ortopedie nemocnice Na Bulovce. Vposled jsem dokonce pobýval v pokoji, odkud před dvaceti lety vyskočil z okna Bohumil Hrabal. Takže jsem sice mohl přidat do vzpomínek unikátní zážitky, ale moc jsem toho celkově nenapsal, tak snad letos rukopis uzavřu.

Uplynulo čtvrt století od podstatných společenských změn. Jak se podle vás tyto změny projeví v umělecké sféře, především v oblasti české literární tvorby?

Necítím se právě být kvalifikován pro hodnocení zdejší umělecké sféry a natož na nějakou důkladnou analýzu uplynulých popřevratových let v soudobé české literatuře. Po Listopadu jsem se věnoval jiným, časově náročným záležitostem a navíc řadu let jsem žil mimo republiku.

Takže mohu sdělit jen postřehy nepříliš pilného čtenáře domácích novinek, který pochopitelně vidí, jak drtivě převážil uragán konzumní literární komerce rozličného ale každopádně primitivního zrna. Fandím proto oněm malým odvážným českým nakladatelům, kteří vesměs bez drahé reklamy i dotací vydávají zajímavé, osobité knihy. A doufám, že postupně nezmizí, tak jako v minulých desetiletích houfně mizely malé knižní krámky se zasvěcenými knihkupci. Velkoobchod logicky preferuje zisk a pochopitelně spolupracuje s několika velkými nakladatelskými domy, v jejichž vydavatelských programech rovněž převažuje důraz na povrchní prodejnost.

K tomu je třeba přidat i skoro úplnou absenci kvalifikované literární kritiky. Nové tituly oné tenké menšiny kvalitní české literatury se jen velmi zřídka dočkají adekvátní recenze. Je však spravedlivé uvést, že po společenském převratu v tisku velice ubylo pravidelného prostoru pro sledování knižních novinek. A na sociálních sítích se často probírají aktuálně vydávané úplné hovadiny někdy dokonce označované za průkopníky nových forem vyprávění.

A kdybych svou otázku k uplynulému čtvrtstoletí vztáhl i k celkovému stavu společnosti, co se změnilo k lepšímu a naopak? Splnily se například vaše osobní představy z oněch zlomových let?

Jelikož nás, myslím onu generaci narozenou v rozmezí let 1940 až 1950, zastihly listopadové události roku 1989 už poněkud pozdě, mimo nepopsané mládí, ale rovněž daleko k odpočinkovému stáří. Fungovali jsme často nadoraz v mnoha všelijakými nelehkými povinnostmi obtíženém věku, a tak jsem sám neměl nijak přehnané naděje o nových, zcela bezproblémových časech. I když, v neliterární sféře, mě čekala řada zdařilých a osobně uspokojujících roků.

Už od dávného, zprvu nadějeplného, roku 1968 jsem se dobře znal s politikem Jaroslavem Šabatou a vídávali jsme průběžně i v následujících letech. Koncem roku 1990 jsme pak konkrétně navázali na naše minulé, zdánlivě zcela nereálné, úvahy a založili jsme Nadaci Bernarda Bolzana jako mezinárodní, česko-německo-rakouský projekt. A skoro dvanáct let jsem v nadaci působil jako jednatel, který zajišťoval organizaci desítek konferencí, seminářů, besed, výstav i objevně vydávaných publikací o dříve pečlivě tabuizovaných střeoevropských národnostních tématech. Tím pádem má literární tvorba šla na dlouhý čas do ústraní, maximálně jsem si zapisoval některé zajímavé události v toku každodennosti.

Pochopitelně se lidé ve změněných společenských poměrech rovněž proměňují, podle všeobecného mínění se však mezilidské vztahy nijak niterně neprohloubily. Naopak, vše přemáhající fluidum peněz vymazalo spontánnost a blízkost z mnoha dříve až intimních přátelství. A ony všelijaké virtuální vztahy na sociálních sítích to je přece jen umělý surogát, náhražka bez krve i duše.

Velký román bývá označován za mrtvou záležitost, také opravdoví básníci již vymřeli, jen pozůstalí kritici jsou nesmrtelní. Váš názor?

Fenoménem románu se skoro utkvěle zabýval Milan Kundera, jako autor i jako brilantní esejista. A jeho teoretické výhledy budoucnosti velkého románu byly dost pochmurné. Přitom, jako spisovatel nepochybně o rozsáhlé plátno klasického románového vyprávěče usiloval, pochopitelně s různým zdarem.

V té souvislosti, nedávno konečně česky vyšla Kunderova Kniha smíchu a zapomnění, kde je ale soudržnost románu vědomě porušena. Jedná se o takovou mozaiku velmi volně navazujících povídek, úvah i poznámek. Podle vlastního Kunderova vyjádření mu narušení souvislého románového tvaru umožnilo nezakrytě do vyprávění osobně vstupovat a některé části Kniha smíchu a zapomnění jsou jen nepatrně beletrizované autentické události. Což mohu potvrdit, neboť v jedné pasáži poněkud pozměněn též vystupují.

Osobně si nemyslím, že velký román je záležitostí minulosti, předpokládám, že někde ve světě už se skvělý románový epos chystá a třeba se s ním záhy seznámíme, jako se před lety přihodilo se všestranným úspěchem románu Sto roků samoty od Gabriela Garcii Márqueze.

Co se poezie týče, nepochybně došlo k úbytku čtenářského zájmu o básnickou tvorbu. Když jsem na aktuální čtenářské besedě připomínal osm a půl tisícový náklad jedné své dávné básnické sbírky v Klubu přátel poezie, mladší přítomní mi málem nevěřili. A to v Klubu vycházely výpravné knihy poezie i v nákladech několika desítek tisíc.

Přiznám se, že i já sám jako čtenář vlastně už novou poezii nevyhledávám. A to hlavně z časových důvodů. Mám stále kolem sebe hromádky zejména překladových románů i souborů povídek, které čekají, kdy na ně dojde řada, a já je jen pomalu umenšuji, neboť má každá návštěva knihkupectví zase počet čekajících knih zvětšuje. Musím však dodat, že jsou chvíle, kdy si nějakou knihu poezie záměrně vyhledám, jsou to však verše básníků mého srdce, když to řeknu trochu pateticky. Čili – Trakl, Huchel, Skácel, Holan.

Nedávno jsme vstoupili do roku 2018. Jak vidíte literární svět v těch následujících budoucích letech?

Jsem přesvědčen, že svět literatury i vůbec umění neodvratně svým způsobem bude kopírovat vývoj ve světě obecně, prostě na celé zeměkouli. Především kvůli svým synům a nyní už i kvůli vnučkám i vnukům bych rád byl jednoznačným optimistou, který vyhlíží svět bez válek jakéhokoliv původu a důvodu, svět bez střetu různých náboženství, bez starosti o vodu i dýchatelný vzduch a dalších hříchů současné civilizace. A totožně bych i v budoucnu preferoval umění citu, myšlenek a tolerantní lidskosti bez falše. Tedy žádné čím dál povrchnější a samoúčelnější rádoby umělecké výtvořky všeho druhu. A speciálně bych nepodporoval filmové sci-fi zobrazující katastrofické šílenosti zmaru lidstva. Stačí, když na naši nejistotu, s jakou opatrně vyhlížíme budoucnost, neodvratně působí skutečnost, že veškerý příští čas je veličina neprůhledná a všemožná.

A světu literatury bych speciálně přál spletitý, obsáhlý, velký román s věčnou nadějí v radostném finále.